

Ana Šturm

»Fantazije upora«

FILMSKI FESTIVAL
CROSSING EUROPE, LINZ
27. APRIL–2. MAJ 2022

Festival *Crossing Europe* v Linzu je eden tistih dogodkov, na katere se človek zmeraj znova rad vrača – tako zaradi vedno navdušujočega filmskega programa, ki pogosto postreže z novimi odkritji, kot zaradi nadvse prijetnega in prijateljskega vzdušja malega-velikega festivala. Vodenje *Crossing Europe* sta po odhodu dolgoletne direktorice Christine Dollhofer letos prevzeli Sabine Gebetsroither in Katharina Riedler. Zamenjava vodstva se v programu in organizaciji tokrat še ni konkretnije občutila, vsekakor pa bo zanimivo spremljati nadaljnji razvoj festivala pod njuno vizijo. Na *Crossing Europe*, ki je, kot pove že ime, osredotočen na pregled evropske filmske produkcije, se je letos odvrtelo 140 celovečernih, dokumentarnih in kratkih filmov, ki so obravnavali najrazličnejše aktualne tematike in številne probleme, geografske posebnosti in zgodovinske travme, s katerimi se sooča stara celina. Evropa, ki se je po (minuli?) pandemiji zapletla še v kruto vojno, se s svetlobno hitrostjo iz dneva v dan spreminja pred našimi očmi. Kot sta v nagovoru zapisali tudi novi direktorici, so filmi, ki smo si jih lahko ogledali na festivalu, ponudili dobro priložnost za nujen razmislek o »demokraciji, raznovrstnosti, odprtosti in solidarnosti – ki morajo tudi preseči meje Evropske unije«.

Glavno nagrado v igranem tekmovalnem programu je letos prejela poljsko-italijansko-češka koprodukcija **Tiha zemlja** (Ci-

cha ziemia, 2021) poljske režiserke Age Woszczyńska. Gre za emocionalno zahtevno in napeto dramo o paru na počitnicah, ki se ne odvijajo po njunih pričakovanjih. V tekmovalnem programu dokumentarcev je slavil Srđan Kovačević¹ s filmom **Tovarne delavcem** (Tovornice radnicima, 2021), ki predstavi zgodbo delavskega lastništva v tovarni ITAS. Film smo lahko videli tudi pri nas, na marčevskem *Festivalu dokumentarnega filma*, nedavno pa še na *Festivalu delavskega filma Kamerat* v Hrastniku. **Tovarne delavcem** je res izjemen film, ki bi si zaslužil tudi redno distribucijo po slovenskih kinematografih. »Slovenske barve« je na tokratni ediciji *Crossing Europe* z **Obzornikom 670 – Rdeči gozdovi** (2022) in **Obzornikom 80 – Metka, Meki**² (2021) zastopala Nika Autor³, v spremljevalnem programu pa si je bilo mogoče ogledati tudi slovensko koprodukcijo **Telesce**⁴ (Piccolo corpo, 2021) Laure Samani.

V tokratnem zapisu bomo nekaj več besed namenili festivalski sekciji *Nočni pogled* (Nachtsicht), namenjeni pregledu evropskega žanrskega filma, ki sicer, razen seveda na specializiranih festivalih – le redko dobi vidnejše mesto v festivalskih programih. Kurator *Nočnega pogleda* Markus Keuschnigg, sicer umetniški vodja največjega avstrijskega festivala fantastičnega filma *SLASH*, je filme letos zbral pod naslovom »Fantazije upora«. »Fantazija je vedno pri-

padala zatiranim, marginaliziranim, deportiranim in vsem drugim outsiderjem tega sveta, zato letošnji program prinaša pet fantazij o samoopolnomočenju in upor,« je zapisal o(b) programu v festivalskem katalogu. Naj gre za upor sodobnim ideologijam; v primeru filma **Barbaque** (2021, Fabrice Éboué), politično nekorektno črne komedije o obupanem mesarju, je to recimo veگانstvo, upor nacizmu oziroma vsem oblikam fašizma, ki ga v italijanskem skorajda superjunaškem *blockbusterju* **Freaks Out** (2021, Gabrielle Mainetti) na bombastičen način izvede skupina cirkuških »spak« v sodelovanju s skupino norih partizanov, ali pa upor proti konformizmu in z njim povezanimi lastnimi strahovi, s katerimi se mora v paranormalnem, magičnih sil polnem latvijskem gozdu soočiti mladi avanturist Andrej v grozljivki **Upurga** (2021, Uģis Olte).

V programu *Nočni pogled* sta letos izstopali dve deli, osrediščeni okoli travmatizirane junakinje, ki na koncu najde moč za upor. V filmu švedske režiserke Hanne Bergholm

- 1 Intervju z režiserjem Srđanom Kovačevićem si lahko preberete v *Ekranu* maj/junij 2022.
- 2 Recenzijo filma **Obzornik 80 – Metka, Meki** si lahko preberete v *Ekranu* julij/avgust 2021.
- 3 Intervju z Niko Autor lahko preberete v *Ekranu* julij/avgust 2021.
- 4 Recenzijo filma **Telesce** si lahko preberete v *Ekranu* januar/februar 2022.

Valitev (Pahanhautoja, 2022) skozi zgodbo o odraščanju najstniške gimnastičarke Tinje najdejo prostor teme, kot so čustvena manipulacija, družbeni pritisk in frustracije mladih, zlasti žensk ob odraščanju v svetu, ki od njih zahteva nič manj kot popolnost. Film je poln cinofilskih referenc, od **Stepfordskih žensk** (The Stepford Wives, 1975, Bryan Fobes), prek **Carrie** (1976, Brian de Palma) do **Izzarevanja** (The Shining, 1980, Stanley Kubrick), poklanja pa se tudi številnim filmom o pošastih (*creature fea-*

ture). Prav nenavadno bitje, ptici podobna pošast Allia⁵, film **Valitev** poleg aktualne in korektno obdelane tematike dvigne nad povprečje: Allia je nekakšen izkrivljen *doppelgänger* glavne junakinje Tinje, zlobno ogledalo frustracij in črna luknja za odlaganje potlačenih čustev. Vsa jeza, zloba in negativna čustva mlade protagonistke se vizualizirajo v osupljivo zasnovani in domišljeni mehanski pošasti, ki deluje prav zaradi svoje izjemno otipljive in realistične fizične, ne zgolj digitalne prezenze.

Kung Fu Zohra (2021, Mabrouk El Mechri), nepričakovano zabaven vrtljak filmov **Karate Kid** (The Karate Kid, 1984, John G. Avildsen), **Ubila bom Billa 1** (Kill Bill: Vol. 1., 2003, Quentin Tarantino) in **Prizorov iz zakonskega življenja** (Scener ur ett äktenskap, 1974, Ingmar Bergman), z izjemno zadovoljujočim koncem skozi žanr filma borilnih veščin naslavlja tematiko družinskega nasilja. Glavna junakinja Zohra, ljubiteljica kung-fu filmov, je ujeta v nasilen zakon. Ker nima službe se svojemu možu le stežka postavi po robu, odhod od nasilnega partnerja pa ji otežuje tudi hči, ki ima z očetom dober odnos. Film precizno in postopoma, korak za korakom jasno predstavi ključne aspekte družinskega nasilja in pasti, v katere se lahko ujamejo njegove žrtve. Poglobljeno se posveti temu, koliko poguma, dela, načrtovanja in žrtvovanja je potrebno, da se ženska tovrstnemu nasilju lahko upre. Kljub zelo pereči in aktualni tematiki, je **Kung Fu Zohra** izjemno zabavna in igriva, pa tudi nadvse katarzična filmska izkušnja, ki gledalce, predvsem pa gledalke, tudi čisto zares opolnomoči. **Valitev** in **Kung Fu Zohra** žanrske obrazce spretno subvertirata za poudarek družbenokritičnih tematik. Prinašata polnokrvno filmsko zabavo, ki ne podcenjuje svojih gledalcev, za kar smo jima seveda nadvse hvaležni.

⁵ Več o kreatorju omenjene pošasti Gustavu Hoegenu in njegovem delu pri filmu **Valitev** si lahko preberete v intervjuju na strani 18.